

جنگ و دیپلماسی بر سر تقسیم کُردستان

بررسی تحلیلی مقدمات تقسیم شدن
کُردستان بین ایران و عثمانی
(۱۸۵۰-۱۵۰۰م)

دکتر صالح امین پور

www.ketab.ir

جنگ و دیپلماسی بر سر تقسیم کردستان

بررسی تحلیلی مقدمات تقسیم
شدن کردستان بین ایران و عثمانی
(۱۸۵۰-۱۵۰۰م)

مؤلف: صالح امین پور
ناشر: نشر احسان
چاپ: مهارت
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۴
تیراژ: ۱۰۰ نسخه
قیمت: ۷۸۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۹-۱۲۵-۰

سرشناسه: امین پور، صالح،
جنگ و دیپلماسی بر سر تقسیم
کردستان
بررسی تحلیلی مقدمات تقسیم
شدن کردستان بین ایران و عثمانی
(۱۸۵۰-۱۵۰۰م)

مشخصات: تهران: احسان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۲۰۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۱۲۵-۰
کتابشناسی ملی: ۳۷۹۸۰۳۱

نشر

تهران: خ انقلاب، رویروی دانشگاه تهران.
پاساژ فروزنده، شماره ۴۰۶، تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

فهرست مطالب

۵	فهرست مطالب
۷	مقدمه
۹	فصل اول: دوره صفویه
۹	مقدمه تغییرات تاریخی
۱۳	۱-۱. آماسیه؛ اولین عهدنامه بین ایران و عثمانی
۱۵	۲-۱. از آماسیه تا قصر شیرین
۱۳-۳	۳-۱. معاهده ذهاب (قصر شیرین) سرآغاز یک حادثه تاریخی در تقسیم گوردستان
۱۹	
۲۳	۴-۱. میراث صفویه برای کردها
۳۰	فصل دوم: دوره زندیه شروع برادرگشی حکومتی
۴۳	فصل سوم: روی کار آمدن قاجاریه
۴۳	حکومتها تغییر می کنند اما بعضی سیاستها نه!
۴۷	۳-۱. تردید در بابان، تشویش در بغداد و تهران
۵۰	۳-۱-۱. کشمکش بر سر بابان
۵۱	۳-۲. زندگی و زمانه عبدالرحمان پاشا بابان
۷۱	۳-۳. محمود پاشا بابان؛ به نام ایران به کام عثمانی
۸۷	فصل چهارم: عهدنامه های بزرگ
۸۷	۴-۱. عهدنامه ارزروم اول؛ بُرد در میدان جنگ باخت در دیپلماسی!

۲-۴.	در میان دو توافق‌نامه؛ کردها خروشدند.....	۱۰۶
۱-۲-۴.	محمودپاشا بابان؛ ناکامی ایرانی‌ها، کردستان در مسیر تجزیه	۱۱۲
۲-۲-۴.	میرمحمدرواندز؛ خلاء قدرت در نواحی سرحدی، تلاش برای جدایی از هر دو کشور	۱۱۹
۳-۲-۴.	بدرخان‌بیک امیر بوتان؛ نه عثمانی نه ایران.....	۱۳۶
	فصل پنجم: عهدنامه ارزروم دوم: از تئوری تا عمل؛ کردستان تقسیم شد	
		۱۴۷
	خاتمه:	۱۷۵
	پیوست‌ها:	۱۷۹
	فهرست مندرجات	۱۸۵
	منابع و مآخذ:	۱۸۹
	الف: منابع فارسی	۱۸۹
	ب: منابع کردی	۲۰۲
	ج: منابع عربی	۲۰۴
	د: اسناد	۲۰۵
	ه: منابع انگلیسی	۲۰۶

مقدمه:

نوشتن تاریخ واقعی، بخشی از دغدغه اصلی فیلسوفان، سیاستمداران، متفکران و مورخان در طول زمانهای سپری شده تاریخ بشری بوده است. این دغدغه بیش از آن که مربوط به خود تاریخ و پیچیدگی‌های آن باشد متأثر از بافت اجتماعی، سیاسی و مذهبی جوامع تاریخ‌ساز که خود بخش اصلی عوامل محدودکننده ثبت وقایع تاریخی بوده‌اند می‌باشد.

نوشتن تاریخ محلی، اقوام، گروه‌ها، ملیت‌ها و جوامع خارج از حاکمیت، زمانی آغاز شد که متفکران، غیر از پرداختن به آنچه در قصرها می‌گذشت، ترسیم سیمای واقعی تاریخ فرودستان را به عنوان بخشی از رویدادهای منجر به «تاریخ» پیشنهاد نمودند.

در خصوص تاریخ‌نویسی محلی، مردم، اقوام و مناطق جغرافیایی، در طول سال‌ها- حتی قرن‌ها- کارهای درخور و قابل تحسینی در ایران انجام گرفته است. درباره تاریخ و جغرافیای کردستان هم، از دوره صفویه که شرفنامه بدلیسی تالیف شد تاکنون صدها کتاب ارزشمند در دسترس خوانندگان قرار گرفته است. آنچه یک پژوهشگر را به نوشتن تاریخ وامی‌دارد احساس خلاء در پوشش یا بازتاب حوادث هر دوره تاریخی است. بر این مبنا کتاب حاضر به صورتی از حوادث مربوط به تاریخ کردها و کردستان پرداخته است که یا درباره آن مطالبی نوشته نشده و یا در صورت تحریر، در لابلای صفحات کتاب‌های غیر مرتبط به صورت پراکنده و غیر منسجم گم شده است. بنابراین و از آنجایی که تاکنون چگونگی تفکیک و تقسیم مناطق کردنشین بین دولت‌های ایران و عثمانی در منابع به صورت ویژه بررسی نشده است؛ به واکاوی و تحلیل این حوادث پرداخته‌ایم.

قبل از صفویه کردستان دوران‌های پر فراز و نشیبی در برهه‌های متفاوت تاریخی داشته است. پیشینه تاریخی حضور کردها در صحنه حوادث روزگار، درازای تاریخ ایران از ورود آریایی‌ها تا حال حاضر را در بر می‌گیرد.

حضور در تاریخ آسیای جنوب غربی که پر از تنش، جنجال، جنگ و برخوردهای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی بوده است، کردها را نیز به این عرصه‌ها وارد نموده است. در دوران قبل از ظهور اسلام و نیز دوران اسلامی و در میان تلاطم و گرداب‌های سیاسی، آنان بسته به شرایط جغرافیایی و انسانی تابع حکومت‌های مرکزی بوده و در بیشتر این دورانها به عنوان عنصری ایرانی در کنار سایر اقوام به سر برده‌اند. از سال‌های آغازین ورود اسلام به ایران در کنار سایر ایرانیان به دین مبین اسلام گرویده و با عرضه شخصیت‌های طراز اولی خدمات شایانی به اسلام نموده‌اند.

از روزهای آغازین حکومت صفوی که با گرایش مذهبی تشیع روی کار آمد تا سقوط دولت عثمانی که پیامد بحران‌های منطقه‌ای و جهانی به ویژه جنگ اول جهانی بود (روزی که این مقدمه نوشته می‌شود ۲۸ ژوئن ۲۰۱۴م و دقیقاً برابر با یکصدمین سال ترور ولیعهد اتریش و شروع جنگ جهانی اول است) حوادث سیاسی و دیپلماسی و نظامی فراوانی بین ایران و عثمانی روی داد که در اکثر آنها کردها خود یا سرزمینشان نقش اصلی و یا در میان نقش‌های جانبی نقش اول را داشتند. چگونگی رخدادهای منجر به جنگ‌های و صلح‌های بین ایران و عثمانی و مناقشات سیاسی و دیپلماسی که منجر به عقد صلحنامه می‌شد در این کتاب به صورت مبسوط توضیح داده شده است و ساخت نهایی به این پاراگراف ختم شده است که در جریان مذاکرات چهارصد ساله بین ایران و عثمانی چه میزان به کردها پرداخته شده و چه مقدار کردها خود از مذاکرات بین دو دولت اطلاع داشته و یا در آن نقش ایفا نموده‌اند، و دو روی سکه دیپلماسی و جنگ کدام مورد در کدام برهه‌ها موفق بوده‌اند.

دکتر صالح امین پور-عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور